

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
доктору філософських наук, професору,
директору навчально-наукового інституту філософії,
культурології, політології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Івану КАРПЕНКУ
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

**офіційного рецензента, доктора філософських наук, професора кафедри
теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада навчально-
наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського
національного університету імені В.Н. Каразіна Перепелиці Олега
Миколайовича на дисертаційну роботу Алексеєнко Антона Олеговича «ІГРОВА
АВТЕНТИЧНІСТЬ ЯК МОДУС ІСНУВАННЯ ПОСТЛЮДИНИ
ПОСТПОСТМОДЕРНУ» подану на здобуття ступеня доктора філософії за
спеціальністю 033 Філософія (галузь знань 03 Гуманітарні науки)**

Обґрунтування вибору теми дослідження. Дисертаційна робота Алексеєнка А. О. присвячена актуальній і перспективній проблематиці – філософському осмисленню проблеми автентичності в контексті (пост)постмодерної й метамодерної оптики, що слушно концептуалізовано автором через ігрову автентичність як модус існування постлюдини у постпостмодерному стані, який саме і визначається як сучасний стан суспільства й культури. Зрештою це дає змогу висунути тезу про, з одного боку, неможливість відновлення есенціалістського розуміння суб'єкта / автентичності, а з іншого – наполягати на збереженні потреби в автентичних переживаннях, смислах тощо. Тема дослідження повністю відповідає спеціальності 033 Філософія, розкриваючи низку складних філософських проблем, зокрема зі сфер філософської антропології, соціальної філософії й філософії культури.

Актуальність теми. Актуальність теми дисертаційного дослідження Алексеєнка А. О. «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну» не викликає сумнівів. Сучасна культура дедалі більше постає саме як ігрова, відтак соціальні й мережеві ігри багато в чому визначають структуру й характер соціальної взаємодії й впливають на формування суб'єктності. В цьому контексті введення як центрального концепту дослідження «ігрової автентичності», яка осмислюється як модус існування сучасного суб'єкта з акцентом на його процесуальності, перформативності й умовності, і концептуалізація гри як принципу організації досвіду / перформанса людини є своєчасною і методологічно виправданою стратегією. Можна погодитися з автором також щодо концептуалізації постлюдини саме як суб'єкта ігрової автентичності. Такий хід обґрунтовується в діалозі з біологічним і трансгуманістичним дискурсами, і зрештою авторська позиція є альтернативною їм, що акцентовано у визначенні деконструйованого суб'єкта як позаесенціалістського, проте такого, що зберігає здатність до переживання, вибору й самоконституювання.

Слід звернути увагу, що дисертація Алексеєнка А. О. написана на стику сучасної філософської антропології й соціальної філософії. Також автор досліджує концепт автентичності в доволі широкій перспективі розуміння сучасності як-от: постмодерн,

метамодерн, перформативність, вибудовуючи власне бачення її як постпостмодерної доби, культури / суспільства. Це бачення ґрунтовно прописується в 1 розділі, де власне постпостмодерн концептуалізується всупереч постмодерну, метамодерну тощо. Ба більше, автор представляє це бачення в стилі такого собі маніфесту. Загалом слід звернути увагу, що така маніфестаційність дослідження вписується в актуальну й критичну дискусію з низкою сучасних напрямків, яким автор надає власну обґрунтовану оцінку. Автор слушно виходить з того, що «множинність нових концепцій не є випадковою» й відображає ситуацію, в якій «одна загальна назва більше не "закриває" весь спектр явищ» і наступним ходом узагальнює їх усі «під загальним поняттям "постпостмодерну"», яке зрештою не претендує на певний кінцевий (есенціалістський) статус, а радше виступає методологічною рамкою.

Отже, теоретичне осмислення і концептуалізація постпостмодерну, постлюдини, ігрової автентичності дає змогу автору розкрити нові форми культурної / соціальної взаємодії, визначити й проаналізувати культурну логіку сучасного розвитку і вписує дослідження Алексеєнка А. О. в актуальний дискусійний контекст сучасної гуманітаристики, додаючи до нього низку слухних і влучних концептуалізацій. Зрештою питання і перспективи їх вирішення, що запропоновані в дисертації, мають не лише значний теоретичний потенціал щодо осмислення актуальних процесів, але й можуть визначати певні практичні застосування в соціумі, розвиток якого визначає гра як її розуміє дисертант.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Дисертаційне дослідження виконано на кафедрі теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Дисертаційна робота відповідає темі науково-дослідної роботи кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Навчально-наукового інституту філософії, культурології, політології Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності». (№ д/р 0125U003337).

Наукова новизна. Дисертаційне дослідження Алексеєнка А. О. містить вагомому наукову новизну, яка полягає в оригінальних теоретичних і методологічних розробках, що відповідають характеру сучасної трансформації суспільства і культури. Зокрема, наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає в наступному:

Ключове положення – філософська концептуалізація ігрової автентичності як модусу існування постлюдини у пост–постмодерному контексті, що розгортається відразу в чотирьох оригінально розкритих концептах: «пост-постмодерн», «постлюдина», «модус існування», й особливо значущому «ігрова автентичність» і далі формулюється у наступних положеннях:

1. Уперше запропоновано концепцію ігрової автентичності як способу існування суб'єкта після постмодерної деконструкції модерного «Я».

2. Обґрунтовано використання поняття модусу для опису автентичності як процесуального, історично зумовленого та практичного способу буття.

3. Розмежовано ігрову автентичність та постмодерну іронію, показано їх принципову відмінність у ставленні до смислу та переживання.

4. Запропоновано філософське трактування постлюдини як суб'єкта ігрової автентичності, позбавленого есенціалістської основи, але здатного до агентності та переживання.

5. Проаналізовано дрейф як практику ігрової автентичності та форму неконвенційної суб'єктивної навігації у постпостмодерному просторі.

6. Виявлено потенціал ігрової автентичності як відповіді на кризу суб'єктивності та агентності в сучасному українському соціокультурному контексті.

Представлені положення є оригінальним внеском автора, вони розширюють теоретичний дискурс філософії щодо тенденцій, які викликані епохою, яку дисертант визначає як постпостмодерну. Вони базуються на поглибленні актуальних філософських концепцій, ґрунтуються на емпіричному аналізі сучасних феноменів, що, між іншим, надає їм наукової значущості. Найбільш значущим результатом, на мою думку, слід вважати оригінальний підхід до розгляду автентичності через концепт гри, яка інтерпретується не як внутрішня сутність суб'єкта, а як процесуальний модус існування, що формується в межах соціокультурних практик і перформативних взаємодій. Саме це цілком слушно обґрунтовано в роботі. Зрештою, коли неможливим (принаймні недоречним) є повернення до класичного розуміння автентичності після постмодерної критики метафізики суб'єкта, але все ще хочеться бути автентичним, як стверджує автор, тоді чом би цьому не реалізуватися саме у грі й саме поза модерним есенціалізмом і постмодерним релятивізмом. Отож це є і теоретичною, і практичною основою дослідження Алексеєнка А. О., в якому концепт «ігрової автентичності» претендує на подолання традиційної опозиції між «справжнім» і «несправжнім» буттям. Автор пропонує оригінальний підхід, відмовляючись від трактування автентичності як сталої «сутності» чи внутрішньої «істини» людини. Натомість автентичність мислиться як модус існування суб'єкта – процесуальний, динамічний і перформативний спосіб буття. Такий процесуальний підхід (гра – це процес, як наполягає автор) відкриває перспективи для аналізу сучасних форм суб'єктивності, що характеризуються множинністю ідентичностей, високим рівнем рефлексивності й усвідомленням умовності соціальних ролей. Також заслуговує на увагу авторська концептуалізація дрейфу Гі Дебора як однієї з форм ігрової автентичності, яка є характерною для пост–постмодерного мислення.

Теоретичне й методологічне значення. Робота демонструє високий рівень теоретичної амбіції й прагнення автора до формування цілісної міждисциплінарної концепції сучасної вже постлюдини, а також у створенні перспектив ширшого філософського бачення і трактування проблеми автентичності після модерну й постмодерну, зокрема це реалізується в процесі розробки актуального концептуального апарату для аналізу суб'єктивності в пост-постмодерному контексті. Особливо варто відзначити спробу автора поєднати в дослідженні постмодерну, метамодерну тощо оптики з класичними концепціями гри, які розгортаються в нових авторських концептуалізаціях сучасного суб'єкта / постлюдини.

Отже, методологічний підхід є комплексним, що цілком відповідає складності теми, поєднує критичний, герменевтичний і концептуальний філософські підходи, а також культурологічний і соціально-філософський аналіз. Зрештою критичне осмислення постмодерної філософії, ідей постпостмодерних теорій, метамодернізму й перформативізму, аналіз перформативних і культурних практик як форм суб'єктивного

самоконституювання дають змогу не лише досягти поставленої мети дослідження, а й закладають перспективи подальших досліджень ігрової автентичності й сучасної культури.

Практичне значення. Результати дослідження справді можуть розширити емпіричний матеріал у процесі розробки й викладання філософських дисциплін гуманітарного спрямування, зокрема курсів філософії (сучасної) культури, культурології, естетики, філософії і культури постмодерну і метамодерну, теорії гри тощо; їх варто враховувати в процесі розробки освітніх і наукових програм у галузі гуманітарних наук; також вони можуть посприяти формуванню засад аналізу сучасних культурних, соціальних і екзистенційних практик, пов'язаних із формуванням ідентичності, перформативних стратегій самоконституювання й суб'єктивного досвіду.

Повнота наукових положень дослідження у дисертації та публікаціях. У дисертації Алексеєнка А. О. чітко сформульовані мета, завдання, вона містить необхідні положення, їх зміст розкрито відповідно до тематики дослідження. Вони відображені у 4 наукових працях, серед яких: 3 статті у фахових виданнях України з присвоєнням категорії «Б», а також 1 матеріал тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення.

Дисертація представляє собою самостійне, завершене, цілісне наукове дослідження. Текст роботи добре структурований, викладений академічною філософською мовою, відрізняється високим рівнем методологічної культури. Робота складається з 3 розділів, кожен з яких має підрозділи, містить загальні висновки. Висновки дисертаційної роботи підкреслюють наукову новизну проведених досліджень, логічно виходять із викладеного матеріалу, достатньо повно його відображають, дають відповідь на поставлені в роботі мету й завдання дослідження. Перелік використаної літератури включає 117 джерел, додатки містять список публікацій здобувача за темою дисертації.

Зміст, структура, оформлення дисертації та кількість публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44 (редакція від 01.01.2024 р.), та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Відомості про дотримання академічної доброчесності. Ознайомившись із науковими публікаціями й дисертацією Алексеєнка А. О., відзначаю відсутність порушень академічної доброчесності. Дисертаційна робота Алексеєнка А. О. є самостійно виконаним кваліфікаційним науковим дослідженням. У тексті дисертації наведено належні посилання на використані джерела. Оформлення посилань здійснено з дотриманням вимог чинного законодавства у сфері авторського права. Результати перевірки дисертації на наявність ознак академічного плагіату засвідчили коректність використання текстових запозичень, що дає підстави стверджувати про дотримання принципів академічної доброчесності й відсутність відповідних порушень.

Дискусійні положення і зауваження

Разом із тим вважаю за доцільне звернути увагу на декілька положень, які мають дискусійний характер і можуть бути предметом обговорення під час захисту:

1. Автор пише, що «пост» у його розумінні виступає як «після», що фіксує постпостмодерн «як факт, а не як програму чи проєкт», до того ж стверджує, що так намагається уникати «передчасних історичних узагальнень і залишаючи відкритим питання про те, чи йдеться про нову епоху, чи лише про трансформацію вже наявних парадигм», і відповідно: «навіть якщо модерн або постмодерн зараз триває, він має нову форму. Саме ця новизна форм, а не декларація «кінця», є принципово важливою для нашого аналізу». Проте виникає питання, якщо це не факт кінця і/чи початку епохи, тоді що ж це таке, що приховано за цим подвійним «пост»? Адже автор, здається, добре розуміє, що, коли ми звертаємось до (пост)постмодерну, кінця нічого / ніякого немає, адже є лише «кінці без кінця», як писав О. О. Мамалуй, і саме тому «пост-» не є контр-, проти-, анти-, навіть толком після-. Але в такому випадку, як саме можна виправдати вживання подвійного «пост», коли все (по суті) вже міститься в самому «пост»? І, на думку автора, скільки ще можна / варто додати до «пост» «пост», щоб це не виглядало, припустимо, як множення понять?

Отже, як на мене, насамперед недостатньо прозорим залишається зміст поняття «постпостмодерн», яке використовується як базова культурно-історична рамка дослідження. Зокрема, бажано чіткіше визначити, чи йдеться про метамодернізм, дигімомдернізм, космомомдернізм чи іншу концепцію як складники чи стилі «постпост», бо ж вони не є визначеннями певної епохи, – але ж, на думку автора, і «постпост» не є таким визначенням. Як наслідок, виникає питання, з якою тоді метою вживаються всі критерії відмежування постпостмодерного стану від власне постмодерну?

2. Маршрут дослідження, яким автор рухається в другому й третьому розділах викликає питання щодо теоретичної дискусії з постмодернізмом і метамодернізмом, яку представлено в першому розділі. Чи справді концептуалізація «пост-пост» є такою надто потрібною саме для цього дослідження? Зрештою, що ми тут можемо верифікувати чи фальсифікувати? Хіба обережний підхід до (само)визначення, що не фіксує жодного фундаментального розриву, не знецінює це (само)визначення? Хай одні називають себе чи щось «мета», а інші «постпост» тощо. Які наслідки цих (само)назв? І загалом, чи не було цілком достатньо концептуалізувати ігрову автентичність поза дискусією про «пост»? Зрештою визначальні для дослідження Гейзінга чи Каюа – доволі модерні мислителі, що шукали природу чи сутність людини.

3. Варто відзначити, що дослідження спирається на широку теоретичну базу, що засвідчує список джерел. Утім робота виконувалась на факультеті й кафедрі, які по суті в Україні були засновниками розробки постмодерної проблематики й філософії гри. Автор згадує деяких дослідників, утім для розкриття власного внеску в дослідження проблематики варто б було проаналізувати роботи по суті Харківської школи (досліджень) постмодерну й гри, зокрема О.О. Мамалуя, Н. В. Загурської, В. В. Гусаченка, Н. С. Корабльової, Я. М. Білика і багатьох інших.

4. Дискусійним є також використання концепту гри як фундаментального щодо визначення автентичності в сучасному світі. На мою думку, автору варто було б зробити щось подібне до того аналізу, який дає йому змогу концептуалізувати «постпост». Себто ідеться про те, щоб показати, чи існують ще й інші модуси, крім ігрової автентичності. Але коли існують, тоді які, і в чому переваги саме ігрового модусу відносно решти. Ба більше, якщо виходити з досліджень Гейзінга чи Каюа, тоді чи загалом гра не є тією практикою, яка завжди конститує будь-яку автентичність?

Концепція Homo Ludens хіба не саме про таку автентичність? Чи не варто було б тоді радше розкрити вже модуси ігрової автентичності?

5. Дослідження дійсно є оригінальним, слушною є його методологічна стратегія, є, як зазначалось, необхідна новизна результатів, утім з формальної точки зору, з огляду на традицію побудови академічних текстів, на мою думку, дослідження значно б виграло, якби автор більш ґрунтовно розкрив зміст пунктів новизни й специфіку застосування методів дослідження.

Але загалом, попри висловлені зауваження і дискусійні питання, автор створив концептуально цілісну й перспективну спробу переосмислення проблеми автентичності в умовах сучасної культури. Загалом дисертаційна робота справляє цілісне й концептуально зріле враження. Вона характеризується високим рівнем теоретичної рефлексії, оригінальністю постановки проблеми, міждисциплінарною обізнаністю автора й здатністю до самостійного філософського мислення. Дисертаційна робота Алексеєнка А. О. є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що містить сукупність нових науково обґрунтованих результатів, має теоретичне й практичне значення, відповідає критеріям, встановленим Порядком присудження ступеня доктора філософії (Постанова КМУ № 44 від 12.01.2022 зі змінами).

Висновок На підставі ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи, анотації й наукових публікацій дисертанта можна зробити висновок, що дисертація Алексеєнко Антона Олеговича на тему: «ІГРОВА АВТЕНТИЧНІСТЬ ЯК МОДУС ІСНУВАННЯ ПОСТЛЮДИНИ ПОСТПОСТМОДЕРНУ» за своїм змістом і структурою є завершеною, логічно побудованою, самостійною науковою працею. Зміст дисертаційної роботи відповідає визначеній меті, поставлені завдання вирішені повною мірою, що дало змогу досягнути мети наукового дослідження. Наукові результати, висновки і рекомендації мають наукову новизну, теоретичне і практичне значення для розвитку теорії і практики в галузі гуманітарних наук. Вивчення змісту дисертаційної роботи, розроблених і представлених у ній наукових положень і результатів дає змогу зробити висновок про відповідність теми й змісту дисертації спеціальності 033 «Філософія», вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12.01.2017 р. №40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44), а її автор, Алексеєнко Антон Олегович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 033 «Філософія» в галузі знань 03 «Гуманітарні науки».

Офіційний рецензент – доктор філософських наук, доцент,
професор кафедри теоретичної і практичної філософії
імені професора Й. Б. Шада Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Олег ПЕРЕПЕЛИЦЯ

ПЕРЕПЕЛИЦЯ ОЛЕГ МИКОЛАЙОВИЧ

Результат перевірки підпису	Підпис вірний
П.І.Б.	ПЕРЕПЕЛИЦЯ ОЛЕГ МИКОЛАЙОВИЧ
РНОКПП	2811013873
Організація (установа)	ФІЗИЧНА ОСОБА
Код ЄДРПОУ	
Посада	
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)	12:10:53 09.08.2026
Сертифікат виданий	КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер	5E984D526F82F38F0400000077DD2D02FC33BB07
Тип носія особистого ключа	Захищений
Алгоритм підпису	dstu4145
Тип підпису	Кваліфікований
Формат підпису	CAAdES-T
Сертифікат	Кваліфікований

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна
професору Івану Карпенку
майдан Свободи 4, м. Харків, 61022

РЕЦЕНЗІЯ

рецензента, доцента кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидата філософських наук, Ільїна Іллі Вікторовича на дисертаційну роботу **Алексєєнка Антона Олеговича «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – Гуманітарні науки за спеціальністю 033 – Філософія

1. Обґрунтування вибору теми дослідження

Дисертація Антона Олеговича Алексєєнка «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну» вирізняється актуальністю та концептуальною сучасністю, оскільки присвячена одній із принципових проблем сучасної філософії — можливості нового розуміння суб'єкта та автентичності після постмодерної деконструкції модерного «Я». Якщо наприкінці ХХ століття інтелектуальний клімат значною мірою визначався питанням про кризу, децентрацію і навіть можливе зникнення суб'єкта, то сьогодні філософська ситуація суттєво змінилася. Символічно, що ще у 1991 році вийшла колективна монографія «Що прийде після суб'єкта?» під редакцією Едуардо Кадави, Пітера Коннора та Жан-Люка Нансі, у якій провідні представники тогочасної континентальної філософії розмірковували над тим, що може прийти після суб'єкта. Натомість сучасні дискусії дедалі частіше зосереджуються вже не на питанні про його зникнення, а на тому, яким може бути новий суб'єкт після постмодерну, в умовах цифровізації, транскультурності, множинності ідентичностей, перформативності та стрімких технологічних і соціокультурних трансформацій.

Саме в цьому контексті особливої ваги набуває дослідження А. О. Алексєєнка, присвячене феномену постлюдини та ігровій автентичності як модусу її існування. Автор виходить із принципово важливої тези: постмодерна деконструкція

есенціалістського суб'єкта унеможливилює просте повернення до класичної концепції автентичності як виявлення певного наперед даного «справжнього Я», однак сама потреба людини в автентичному переживанні, смислі, агентності, залученості та відчутті суб'єктивної значущості при цьому не зникає. Таким чином, дисертація ставить складне філософське питання: якою може бути автентичність після втрати її традиційних метафізичних та есенціалістських підстав?

Важливо, що автор не пропонує повернення до класичного модерного суб'єкта — раціонального, самототожного, автономного та повністю прозорого для самого себе. Водночас він не зупиняється і на постмодерному образі розщепленого, іронічного та нескінченно децентрованого суб'єкта. Навпаки, дисертація демонструє спробу осмислити нову форму суб'єктивності, що виникає після досвіду постмодерної критики. Центральною категорією дослідження стає ігрова автентичність як особливий спосіб буття, який дозволяє поєднати усвідомлення умовності власної ідентичності з серйозністю переживання, рефлексивність — із залученістю, свободу самотворення — з прийняттям правил та обмежень, а особисту автономію — з включеністю у світ Іншого.

Гра при цьому розглядається автором не як розвага або метафора, а як принцип організації досвіду. Саме ігрова структура дозволяє суб'єктові усвідомлювати штучність і конструйованість ролей та водночас проживати їх як значущі. Такий підхід дозволяє А. О. Алексеєнку провести принципову межу як із модерною автентичністю, заснованою на вірі в істинне «Я», так і з постмодерною іронією, яка через тотальну дистанцію проблематизує саме серйозне переживання смислу.

Актуальність роботи посилюється й тим, що вона розгортається на тлі помітного повернення різноманітних модерністських і навіть домодерних моделей суб'єктності. У сучасному світі дедалі частіше відроджуються спрощені образи націоналістичного, ксенофобського та одновимірного суб'єкта, хоча вже не в їхніх класичних формах, а в умовах соціальних мереж, глобальної мобільності населення, транскультурних контактів, цифрової комунікації та нових механізмів економічної експлуатації й одночасної демонізації мігрантів. Показово, що сам дисертант приділяє значну увагу сучасному правому популізму, архаїчним формам ідентичності, кризі демократичної агентності та проблемам, які постають після постмодерної релятивізації сталих підстав суб'єктивності.

Водночас реакційне повернення одновимірного суб'єкта є лише однією з можливих варіацій сучасного повернення суб'єктності. Інша проявляється у молодіжних протестах, інтернаціональних екологічних, гендерних, фермерських та інших рухах

солідарності, де новий суб'єкт постає не як замкнена ідентичність, а як відкрита форма участі, кооперації та відповідальності. Саме тому запропонована А. О. Алексеєнком ігрова автентичність може бути прочитана не тільки як описативна антропологічна категорія, але і як нормативна соціально- та політико-філософська ідея: вона дозволяє мислити суб'єкта не через чистоту походження, жорстку тотожність або ворожість до Іншого, а через здатність входити у складні правила спільного світу, усвідомлювати їхню умовність, змінювати їх і водночас залишатися відповідальним учасником цієї взаємодії.

Таким чином, дисертація А. О. Алексеєнка присвячена актуальній та недостатньо розробленій проблемі й являє собою теоретично насичене дослідження, що робить внесок у сучасну філософію суб'єкта, філософську антропологію, дослідження постпостмодерну, постгуманістичну проблематику та філософію автентичності.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення

Дисертація Алексеєнка Антона Олеговича «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну» представляє собою самостійне, завершене та цілісне наукове дослідження, виконане за спеціальністю 033 «Філософія» у галузі знань 03 «Гуманітарні науки». Робота присвячена актуальній для сучасної філософії проблематиці — філософському аналізу можливості автентичності після постмодерної деконструкції суб'єкта та концептуалізації ігрової автентичності як модусу існування постлюдини у постпостмодерному культурному, соціальному та філософському контексті.

Текст дисертації структурований відповідно до логіки поставленої мети і дослідницьких завдань, викладений переважно в науковому стилі та характеризується послідовним переходом від картографування проблемного поля постпостмодерну до розроблення авторської теорії ігрової автентичності, а потім — до аналізу можливостей її практичного втілення. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатка.

У першому розділі «Картографія постпостмодерну: проблеми “Я”, іронії та гри» автор аналізує культурну парадигму постмодерну та її проблеми, розглядає постпостмодерн як широке поле сучасних теорій, детально звертається до метамодернізму, його теоретичних лакун, перформатизму Рауля Ешельмана, нової щирості Девіда Фостера Воллеса, хонтології Марка Фішера та філософських і культурологічних концепцій гри. Таким чином, перший розділ виконує функцію

теоретичної картографії ситуації після постмодерну і дозволяє авторові поступово сформулювати головну проблему дисертації — проблему «Я», яка охоплює питання автентичності, агентності, ідентичності та можливості смислотворення після постмодерної деконструкції суб'єкта.

Другий розділ «Теорія ігрової автентичності» становить концептуальний центр дисертації. У ньому досліджуються проблема неможливості класичної автентичності після постмодерну, автентичність як відчуття та досвід, неоднорідність сенсуальності постлюдини, консерватизм як структурна риса автентичності, ігрова автентичність як модус, постлюдина як суб'єкт ігрової автентичності та співвідношення ігрового елементу автентичності з неігровою рамкою перформативності. Саме тут автор обґрунтовує центральне положення дисертації: автентичність після постмодерну має мислитися не як виявлення прихованої сутності людини, а як процесуальний і практичний спосіб самоконституювання.

У третьому розділі «Практика ігрової автентичності» автор переходить від теоретичної концептуалізації до практичного виміру дослідження. Окремо аналізуються дрейф Гі Дебора як практика ігрової автентичності, можливість і потреба практики ігрової автентичності в сучасній Україні, а також межі ігрової автентичності, пов'язані з волею, її обмеженнями та патологічними станами. Значущим є звернення до українського досвіду війни, радикальної невизначеності, трансформації колективних ідентичностей та потреби у формах суб'єктивності, які не ґрунтуються на жорсткому есенціалізмі, але водночас дозволяють зберегти смислотворення, солідарність, агентність і відповідальність.

Висновки дисертаційної роботи логічно впливають із проведеного дослідження, достатньо повно відображають його основні результати і дають відповідь на поставлені у вступі мету та завдання. Автор послідовно доводить, що ігрова автентичність не є втечею від реальності, розвагою чи естетичним жестом, а являє собою спосіб існування, в якому серйозність поєднується з усвідомленням умовності, а свобода — з прийняттям обмежень. Автентичність при цьому не відновлюється як втрачена сутність, а формується та відтворюється у конкретній дії, перформансі, взаємодії та відповідальному виборі.

Загальний обсяг дисертації становить 180 сторінок (7,5 д. а.), із них 153 сторінки (7 д. а.) основного тексту. Список використаних джерел містить 117 найменувань. Дисертація містить додаток. За темою дисертаційного дослідження опубліковано три статті у виданнях, включених до переліку фахових видань України категорії «Б»:

«Амбівалентність гри: Paidia vs Ludus» (2025), «Романтизм як теоретичний базис метамодернізму» (2025), «Дрейф Гі Дебора як гра, що емансипує» (2024). Основні положення роботи також апробовано на XIX Харківських студентських філософських читаннях у доповіді «Цілісний суб'єкт як центральна проблема постпостмодерну».

Зміст, структура, оформлення дисертації та представлені публікації відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, та наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації».

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами

Дисертаційна робота Алексеєнка А. О. виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності» (№ д/р 0125U003337).

Зв'язок дисертаційної роботи із зазначеною науково-дослідною темою є безпосереднім і змістовно обґрунтованим. Дослідження ігрової автентичності як модусу існування постлюдини дозволяє розкрити один із важливих напрямів сучасної трансформації філософського розуміння людини — перехід від класичного модерного суб'єкта через його постмодерну деконструкцію до нових форм суб'єктивності, характерних для ситуації постпостмодерну.

Дисертація органічно вписується у проблематику кафедральної наукової теми, оскільки в ній простежується історико-філософська й концептуальна трансформація уявлень про людину, суб'єктність, ідентичність, автентичність та гру від класичних і модерних підходів до постструктуралізму, постмодернізму та сучасних постпостмодерних, постгуманістичних і матеріалістичних теорій. Здійснене дослідження дозволяє показати, яким чином класичні філософські проблеми суб'єкта, свободи, автентичності та самоконституювання отримують нове концептуальне наповнення у сучасному соціокультурному контексті.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Сформульовані в дисертації наукові положення та висновки відзначаються достатнім ступенем обґрунтованості. Детальне ознайомлення зі змістом дисертаційного дослідження дозволяє стверджувати, що підхід здобувача до аналізу предмета дослідження є ґрунтовним, послідовним і концептуально вмотивованим. Дисертація має логічну структуру, що дозволяє розкрити поставлені дослідницькі завдання та досягти заявленої мети — здійснити філософське обґрунтування ігрової автентичності як модусу існування постлюдини після постмодерну та проаналізувати можливості збереження автентичного досвіду за умов втрати есенціалістського розуміння суб'єкта.

Методологічна основа дослідження відповідає характеру поставленої проблеми. Автор використовує комплекс філософських та міждисциплінарних методів. Історико-філософський метод застосовано для аналізу трансформацій уявлень про суб'єкта, автентичність, гру та ідентичність у модерній, постмодерній і постпостмодерній традиціях. Герменевтичний метод використовується для інтерпретації філософських, культурологічних і теоретичних текстів, а також культурних практик. Порівняльний метод дозволяє зіставляти постмодерні та постпостмодерні концепції суб'єкта, автентичності та агентності. Концептуальний аналіз використовується для уточнення змісту понять «автентичність», «ігрова автентичність», «гра», «модус», «постлюдина», «перформанс». Метод аналізу та узагальнення застосовується під час формування авторської концепції ігрової автентичності. У дослідженні також використовуються елементи культурологічного, соціально-філософського та феноменологічного аналізу.

Вибір зазначених методів відповідає складності предмета дослідження. Проблема ігрової автентичності розглядається автором одночасно як історико-філософська, антропологічна, онтологічна, культурна та екзистенційна проблема. Саме тому дисертант не обмежується аналізом однієї філософської традиції, а залучає широке коло теоретичних джерел — від класичних концепцій автентичності та філософії гри до постструктуралізму, метамодернізму, перформатизму, нової щирості, постгуманізму, спекулятивного повороту та сучасних досліджень культурних практик.

Обґрунтованість висновків забезпечується послідовним співвіднесенням теоретичних положень із поставленими завданнями. У першому розділі проаналізовано філософські та культурні наслідки постмодерної деконструкції суб'єкта, окреслено постпостмодерн як соціокультурну рамку для осмислення трансформацій суб'єктивності, здійснено критичний аналіз метамодернізму, перформатизму, нової щирості та хонтології, а також розглянуто основні філософські концепції гри.

У другому розділі автор переходить до розроблення власної концепції. Обґрунтовується неможливість відновлення класичної моделі автентичності після постмодерної деконструкції есенціалістського суб'єкта, але водночас показується збереження самої потреби в автентичному досвіді. Автентичність концептуалізується як відчуття, досвід та процесуальний спосіб буття. Важливим результатом є обґрунтування поняття модусу, яке дозволяє відмовитися від розуміння автентичності як незмінної сутності й натомість інтерпретувати її як історично зумовлений, практичний і перформативний спосіб існування.

У цьому ж розділі формується специфічне розуміння постлюдини. Вона трактується не у вузькому біотехнологічному або трансгуманістичному значенні і не як «надлюдина» чи технологічно вдосконалена людина. Постлюдина у дисертації — це суб'єкт після постмодерної деконструкції модерного «Я», який утратив есенціалістські підстави ідентичності, але зберігає здатність до переживання, вибору, агентності та самоконституювання.

Третій розділ дозволяє перевести сформовану теорію у практичний вимір. Аналіз дрейфу Гі Дебора демонструє можливість автентичності як події, що виникає у русі, зміні звичних маршрутів і рамок досвіду. Особливу вагу має застосування авторської концепції до сучасного українського контексту, де проблеми ідентичності, належності, участі та відповідальності набувають безпосереднього екзистенційного значення. У цьому аспекті дисертант переконливо показує, що автентичність не гарантується походженням або стабільним набором характеристик, а формується через конкретні рішення, дії, форми участі та відповідальності.

Викладення матеріалу, аргументованість положень і характер узагальнень свідчать про належний рівень фахової підготовки здобувача та його здатність працювати зі складною проблематикою сучасної філософії суб'єкта, філософської антропології, постгуманізму та постпостмодерну. Висновки дисертації логічно впливають із проведеного аналізу, достатньо повно його відображають і відповідають заявленим меті та завданням дослідження.

5. Основні наукові результати, одержані автором, та їх новизна

За змістом дисертація розкриває обрану тему, в цілому вирішує поставлені мету та завдання дослідження. Робота структурована відповідно до логіки авторського задуму: від аналізу проблеми суб'єкта після постмодерну та картографування основних

постпостмодерних концепцій — до формування авторської теорії ігрової автентичності та аналізу її практичного виміру.

Основним науковим результатом дисертації є концептуалізація ігрової автентичності як специфічного модусу існування постлюдини у постпостмодерному контексті. Автор пропонує відмовитися від традиційного розуміння автентичності як відповідності людини певній внутрішній, стабільній і наперед заданій сутності. Після постмодерної деконструкції таке розуміння, на думку дисертанта, не може бути теоретично відновлене без повернення до проблематичного есенціалізму. Водночас із цього не випливає, що сама автентичність стає неможливою. Вона змінює свій онтологічний статус і постає як процесуальний спосіб існування.

Вперше запропоновано концепцію ігрової автентичності як способу існування суб'єкта після постмодерної деконструкції модерного «Я». Її специфіка полягає у здатності поєднувати рефлексивне усвідомлення умовності власної ідентичності з серйозністю та інтенсивністю переживання. Суб'єкт усвідомлює, що його ролі, ідентичності та життєві сценарії є сконструйованими, однак це усвідомлення не призводить до їхнього тотального іронічного знецінення.

Важливим результатом є обґрунтування використання поняття модусу для опису автентичності як процесуального, історично зумовленого і практичного способу буття. Завдяки цьому автор зміщує питання з «що є справжнім Я?» на питання «яким чином суб'єкт може автентично існувати?». Таке зміщення дозволяє уникнути пошуку прихованої незмінної сутності та розглядати автентичність через дію, досвід, перформативність і практику самоконституювання.

Окремим науковим результатом є проведене автором розмежування ігрової автентичності та постмодерної іронії. Якщо постмодерна іронія передбачає дистанціювання від будь-якого остаточного смислу й потенційно руйнує можливість серйозного переживання, то ігрова автентичність зберігає усвідомлення умовності, але не перетворює його на тотальне заперечення значущості. У цьому контексті продуктивним є використання механізму, подібного до *suspension of disbelief*: суб'єкт знає про умовність власного перформансу, але свідомо бере в ньому участь і здатний проживати його як реальний та значущий досвід.

Суттєвим науковим результатом є запропоноване філософське трактування постлюдини як суб'єкта ігрової автентичності. Автор відходить від поширеного розуміння постлюдини винятково через технологічну модифікацію людського тіла. Постлюдина визначається передусім як суб'єкт після руйнування модерних уявлень про

автономне, цілісне й стабільне «Я». Вона позбавлена есенціалістської основи, але не агентності; не має незмінної сутності, але зберігає здатність до переживання, вибору та практичного самотворення.

У дисертації також отримали подальший розвиток підходи до аналізу гри як принципу організації досвіду. На основі звернення до Йогана Гейзинги, Роже Кайуа та сучасних game studies автор показує, що гра створює особливу структуру, в якій правила та свобода, серйозність і умовність, обмеження та творчість не виключають, а передбачають одне одного. Це дозволяє використати категорію гри для опису постпостмодерної суб'єктивності.

Важливим результатом є аналіз дрейфу Гі Дебора як практики ігрової автентичності та форми неконвенційної суб'єктивної навігації у постпостмодерному просторі. Дрейф дозволяє показати автентичність не як попередню умову дії, а як її ефект — подію залученості, руху, зміни звичних рамок досвіду та практичного самовизначення. Суб'єкт не відкриває у дрейфі наперед дане «Я», а виробляє новий спосіб відношення до себе, простору й навколишнього світу.

Наукову значущість має також застосування концепції ігрової автентичності до сучасного українського соціокультурного контексту. Автор аналізує досвід війни, нестабільності, трансформації колективної ідентичності та радикальної невизначеності. В цих умовах автентичність постає не як формальна відповідність наперед заданим ідентифікаційним ознакам, а як участь, відповідальність і конкретна дія. Це дозволяє авторові виявити потенціал ігрової автентичності як однієї з можливих відповідей на кризу суб'єктивності та агентності.

Таким чином, наукова новизна дисертації полягає не лише у введенні поняття ігрової автентичності, але й у побудові цілісної моделі суб'єктивності після постмодерну, яка дозволяє поєднати постмодерну критику есенціалізму зі збереженням агентності, відповідальності, чуттєвості, залученості та здатності до смислотворення.

6. Дотримання академічної доброчесності.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності (перевірку наявності текстових запозичень виконано в антиплагіатній інтернет-системі Strikeplagiarism.com) встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

7. Практичне значення отриманих результатів

Практичне значення отриманих автором результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертаційному дослідженні положення мають теоретико-прикладну спрямованість і можуть бути використані у подальших дослідженнях філософії суб'єкта, філософської антропології, філософії автентичності, постгуманізму, постпостмодерну, сучасної культури та теорії гри.

Запропонована автором концепція ігрової автентичності створює продуктивну теоретичну оптику для аналізу сучасних трансформацій ідентичності та суб'єктивного досвіду. Вона дозволяє досліджувати такі форми самоконституювання, у яких людина вже не може спиратися на уявлення про стабільну й незмінну сутність власного «Я», але водночас не відмовляється від смислу, відповідальності, переживання і здатності до дії. У цьому аспекті результати роботи можуть бути використані під час аналізу сучасних молодіжних культур, цифрової комунікації, соціальних мереж, субкультурних практик, відеоігор та інших середовищ, у яких особистість взаємодіє з множинними ролями та ідентичностями.

Практичне значення дисертації полягає також у можливості використання її положень для осмислення сучасних соціальних та політичних практик. Концепція ігрової автентичності може слугувати інструментом аналізу різних форм громадянської участі, протестних рухів, екологічних, гендерних, молодіжних, фермерських та інших форм солідарності, в яких ідентичність формується не лише через належність до певної стабільної групи, а в процесі участі, кооперації, відповідальності та колективної дії.

Особливого практичного значення набуває здійснений у роботі аналіз сучасного українського контексту. В умовах війни, радикальної невизначеності, зміни життєвих стратегій та трансформації колективної ідентичності запропонована концепція дозволяє переосмислити автентичність як форму практичного самовизначення. Автор показує, що автентичність у таких умовах не може бути гарантована походженням, мовою або іншим стабільним набором ідентифікаційних ознак, а виявляється у конкретних рішеннях, діях, формах участі, відмови та відповідальності.

Важливе прикладне значення має також аналіз дрейфу як практики ігрової автентичності. Запропонована інтерпретація дозволяє розглядати взаємодію людини з простором не тільки в утилітарному вимірі, але й як можливість перебудови усталених сценаріїв поведінки, сприйняття і саморозуміння. Це відкриває перспективи застосування результатів дисертації в дослідженнях міського простору, культурних практик, мистецтва та сучасних форм повсякденності.

Отримані результати можуть використовуватися і в освітньому процесі під час викладання курсів із сучасної філософії, філософської антропології, соціальної філософії, філософії культури, постгуманізму, теорії суб'єкта, філософії постмодерну та постпостмодерну, а також курсів, присвячених проблематиці гри, автентичності, ідентичності й сучасних культурних практик.

Практична цінність роботи полягає, таким чином, не лише у можливості використання її результатів у науково-дослідній та освітній діяльності, а й у формуванні концептуальної мови для осмислення сучасної суб'єктивності. Дисертація дозволяє показати, що відмова від есенціалістської моделі людини не обов'язково означає відмову від автентичності, агентності та відповідальності, а навпаки — відкриває можливість їхнього переосмислення через практику, участь, гру та самоконститування.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Відзначаючи належний теоретико-методологічний рівень дисертаційної роботи, її концептуальну цілісність, наукову новизну та теоретико-практичну значущість, необхідно звернути увагу на окремі дискусійні положення, подальше опрацювання яких могло б додатково посилити аргументацію автора.

1. Стосовно авторської критики метамодерну варто зазначити, що одним із найсильніших її пунктів є вказівка на проблемність осциляції як центральної пояснювальної моделі. Справді, якщо метамодерн описується лише як коливання між модерном і постмодерном, закономірно виникає питання, чи не перетворюється сама осциляція на надто зручну формулу, яка дозволяє констатувати суперечності, але не завжди пояснювати їхню внутрішню логіку. Автор слушно звертає увагу на небезпеку використання парадоксальності або осциляції як своєрідної теоретичної «заглушки».

Водночас необхідно враховувати, що осциляція є лише однією з логік осмислення метамодерну. Іншою, не менш важливою, є логіка інтеграції різних позицій, діалогічності, співпраці та балансування між крайнощами. Цікаво, що сам автор частково демонструє це, коли аналізує принцип діалогічності у Сета Абрамсона та співвідношення модерної і постмодерної логік.

Крім того, критика теорії метамодерну могла б бути переконливішою, якби повніше враховувала те, що у працях Тімотеуса Вермюлена і Робіна ван ден Аккера, Александри Думітреску, Ганзі Фрайнахта, а також інших сучасних дослідників метамодерн уже безпосередньо пов'язується з поверненням суб'єкта, агентності, афекту, тілесності, турботи та включеності у світ Іншого. Метамодернізм у цих підходах не

зводиться до простої компіляції культурних прикладів або декларації нової епохи, а містить досить розвинену антропологічну та соціально-філософську проблематику.

Показово, що сам дисертант фактично демонструє це на матеріалі Фрайнахта, коли аналізує його поняття дивіда, багат шаровість суб'єкта, трансперсональну природу ідентичності, радикальне прийняття Іншого, турботу, неантропоцентризм і розширення етичної уваги за межі людини. Відтак твердження про недостатню розробленість проблеми суб'єкта у метамодерні потребує більшої диференціації.

Окремо видається дещо однобічною критика Фрайнахта за європоцентризм. Вона має підстави, особливо щодо нормативного статусу скандинавської соціально-політичної моделі, однак сам Фрайнахт не обмежує власний проект суто європейською раціоналістичною традицією, а залучає духовні практики, медитацію, різні форми знання та наголошує на необхідності ширшого транснаціонального інтелектуального синтезу.

Тому для посилення аргументації автору варто було б чіткіше розмежувати слабкі, декларативні та переважно естетичні версії метамодернізму і більш складні теорії метамодерної суб'єктивності. У такому разі критичний висновок був би точнішим: не метамодерн загалом недостатньо працює із суб'єктом, а окремі його версії не доводять до кінця власну антропологічну, політичну та онтологічну логіку.

2. У дисертації залучаються окремі представники спекулятивного реалізму, нового матеріалізму та постгуманізму, зокрема Грем Харман, Квентін Мейясу, Розі Брайдотті та інші автори. Проте їхні концепції використовуються передусім у контексті загальної картографії сучасної філософії, онтологічної критики кореляціонізму та переосмислення місця людини, тоді як їхні власні уявлення про суб'єктність, людину та особистість не завжди стають предметом такого самого систематичного аналізу. У контексті Розі Брайдотті, наприклад, цілком доречно було б детальніше розглянути її концепцію номадичної суб'єктивності.

У Грема Гармана суб'єкт втрачає статус привілейованого центру доступу до реальності: людина постає лише одним із об'єктів серед інших, а її знання завжди є частковим і непрямим. Водночас саме така обмеженість людського доступу до світу відкриває перспективу більш скромної, відповідальної й неантропоцентричної моделі суб'єктивності. У Кантена Мейясу людина існує у світі радикальної контингентності, де відсутні остаточні гарантії порядку, смислу або необхідності. Така контингентність може бути безпосередньо пов'язана з проблемою крихкості, відповідальності та

здатності діяти без метафізичних гарантій — тобто саме з тими питаннями, які є центральними для авторської концепції ігрової автентичності.

Не менш продуктивною для дисертації могла б бути концепція номадичного суб'єкта Розі Брайдотті. Для Брайдотті суб'єкт є відкритим до постійного становлення та взаємодії з іншими людьми, тваринами, технологіями й середовищами; автономія поступається місцем реляційності, а ідентичність розглядається не як стабільна сутність, а як динамічний процес. Такий підхід має очевидні точки перетину з концепцією постлюдини як суб'єкта ігрової автентичності, яку пропонує А. О. Алексеєнко.

Більш системний аналіз уявлень про суб'єкта, людину та особистість у працях Грема Гармана, Кантена Мейясу та Розі Брайдотті дозволив би значно посилити теоретичну аргументацію дисертації. Залучення антропологічного потенціалу цих філософій зробило б концепцію ігрової автентичності не лише оригінальною відповіддю на кризу суб'єкта після постмодерну, але й більш ґрунтовно вписало б її у ширший контекст сучасних дискусій про постлюдину, агентність, тілесність, реляційність і межі людського.

3. Звернення до дрейфу Гі Дебора є продуктивним, оскільки дозволяє показати автентичність не як наперед задану сутність, а як подію, що виникає у самій дії, русі, зміні маршруту і тимчасовому зсуві повсякденних режимів сприйняття. У цьому сенсі дрейф справді добре відповідає авторській логіці ігрової автентичності: він поєднує умовність і серйозність, правило і випадковість, свободу й рамку.

Водночас виникає питання, чи не повертає така практика до постмодерністських, анархічних та індивідуалістичних форм спротиву. Дрейф у запропонованому аналізі переважно постає як локальна, тимчасова, нестабільна й значною мірою індивідуальна або малогрупова практика зміщення досвіду. Він дозволяє суб'єктові інакше пережити простір, вийти з утилітарного маршруту, відчуті альтернативність повсякденності, але залишається не до кінця зрозумілим, як ця практика може переходити від індивідуального експерименту до ширших політичних форм дії.

Особливо це питання загострюється в контексті самого дисертаційного матеріалу, де автор переконливо пише про автентичність як дію, участь і відповідальність у ситуації війни. Якщо автентичність не гарантується походженням, мовою або певним набором характеристик, а формується у конкретних рішеннях, жестах, формах участі та відмови, постає закономірне питання: чи достатньо дрейфу як моделі такої участі? Чи може він описати не лише індивідуальне самовизначення, але й масову, колективну, революційну або політичну форму автентичності?

Саме тому було б доречно розширити аналіз дрейфу за межі естетичної, урбаністичної або цифрової практики та поставити питання про його можливий колективний вимір. Чи може дрейф бути не лише блуканням окремого суб'єкта у просторі, а формою масового переосвоєння міста, площі, інфраструктури та політичної видимості? Чи можна мислити його в логіці протесту, Майдану, страйку, екологічної мобілізації, фермерського руху або інших практик колективної присутності? Така постановка питання могла б додатково посилити політико-філософський вимір запропонованої концепції ігрової автентичності та показати можливість переходу від індивідуального самоконституювання до колективної агентності.

Зазначені зауваження мають переважно дискусійний і рекомендаційний характер, не впливають на завершеність дисертаційного дослідження, не знижують обґрунтованості одержаних результатів та не применшують їх наукової і практичної значущості.

9. Загальні висновки щодо дисертаційної роботи

Антон Олегович Алексеєнко представив цілком самостійну й завершену кваліфікаційну наукову працю, ретельно виконавши завдання з філософського осмислення проблеми автентичності після постмодерної деконструкції суб'єкта та концептуалізації ігрової автентичності як модусу існування постлюдини в постпостмодерному культурному, соціальному і філософському контексті, що повністю відповідає заявленій темі дослідження.

Наукова новизна й теоретична цінність дисертаційної роботи полягають передусім у концептуалізації ігрової автентичності як процесуального способу існування суб'єкта після постмодерну, обґрунтуванні поняття модусу для опису автентичності, розмежуванні ігрової автентичності та постмодерної іронії, філософському трактуванні постлюдини як суб'єкта, позбавленого есенціалістської основи, але здатного до агентності, переживання та самоконституювання, а також у запропонованому аналізі дрейфу як практики ігрової автентичності та розгляді її потенціалу в сучасному українському соціокультурному контексті.

Важливим здобутком роботи є спроба запропонувати концептуальну альтернативу як модерному есенціалізму та нормативній моделі «справжнього Я», так і постмодерній фрагментації, тотальній іронії та проблематизації агентності. У цьому сенсі авторська концепція дозволяє розглядати суб'єкта як такого, що усвідомлює умовність і сконструйованість власних ідентичностей, але водночас здатний серйозно

проживати їх, формувати смисли, здійснювати вибір, діяти та приймати відповідальність. Робота демонструє можливість нового розуміння автентичності як ігрового, процесуального, відповідального і відкритого модусу існування постлюдини в умовах постпостмодерного світу.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною та теоретико-практичною значущістю дисертаційна робота Алексєєнка Антона Олеговича «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що відповідає вимогам до кваліфікаційного дослідження на здобуття ступеня доктора філософії.

Актуальність і рівень розкриття поставлених проблем, наукова новизна дисертації, методологічна обґрунтованість сформульованих положень, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, а також повнота їх апробації дають підстави стверджувати, що дисертація Алексєєнка Антона Олеговича «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну» відповідає «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261. Таким чином, Алексєєнко Антон Олегович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія.

Офіційний рецензент,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри теоретичної і практичної
філософії імені проф. Й. Б. Шада
філософського факультету
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна

Ілля ІЛЬІН

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 13:53:24 07.08.2026

Назва файлу з підписом: Рецензія Ільїн-Алексєєнко.docx.asice

Розмір файлу з підписом: 40.9 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Рецензія Ільїн-Алексєєнко.docx

Розмір файлу без підпису: 38.1 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: ІЛЬІН ІЛЛЯ ВІКТОРОВИЧ

П.І.Б.: ІЛЬІН ІЛЛЯ ВІКТОРОВИЧ

Країна: Україна

РНОКПП: 3233018752

Організація (установа): ФІЗИЧНА ОСОБА

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 13:53:22 07.08.2026

Сертифікат виданий: КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер: 5E984D526F82F38F040000001A0D3B01CBA69707

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Серійний номер носія особистого ключа: 011

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00

Голові разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
доктору філософських наук, професору
Івану КАРПЕНКУ
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

Відгук

офіційного опонента, доктора філософських наук (спеціальність 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії), професора, завідувача кафедри філософії Комунального закладу вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради»
Висоцької Ольги Євгенівни на дисертаційну роботу Алексеєнка Антона Олеговича «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія

1. Обґрунтування вибору теми дослідження

Дисертаційна робота Алексеєнка Антона Олеговича присвячена актуальній та науково значущій філософській проблемі осмислення ігрової автентичності як модусу існування постлюдини в умовах постпостмодерної культурної ситуації. Важливого значення досліджувана проблематика набуває в контексті поширення цифрових технологій, розвитку соціальних мереж, віртуальних середовищ, ігрових практик та технологій доповненої і змішаної реальності. Сучасна людина дедалі більше взаємодіє із цифровими симуляціями, алгоритмічними системами, штучним інтелектом та медіапросторами, що формують нові моделі самоідентифікації та соціальної взаємодії. За цих умов традиційне розуміння автентичності як відповідності внутрішній сутності людини втрачає пояснювальний потенціал. Натомість виникає необхідність розроблення нових концептуальних підходів, які дозволяють інтерпретувати автентичність як процес постійного конструювання, творчого самоздійснення та відповідального вибору власної життєвої позиції. Запропонована автором концепція ігрової автентичності є спробою осмислити саме такий спосіб людського існування, в якому гра перестає бути лише розвагою або моделлю культури, а постає

фундаментальним онтологічним принципом самотворення постлюдини.

Для України досліджувана проблематика є надзвичайно актуальною в контексті повномасштабної війни, оскільки сучасні виклики пов'язані не лише з фізичним виживанням людини, а й із необхідністю збереження її суб'єктності, здатності до відповідального вибору, моральної автономії та смислотворення в ситуації постійної невизначеності. За цих умов проблема автентичності набуває не лише теоретичного, а й практичного значення, оскільки пов'язана з формуванням нових моделей особистісної стійкості, екзистенційної відповідальності та творчої адаптації до швидкоплинних змін. Концепція ігрової автентичності відкриває можливість осмислення цих процесів через поєднання свободи, творчості, рефлексії та активної участі людини у конструюванні власної життєвої реальності.

Актуальність роботи також визначається недостатнім рівнем розробленості проблеми ігрової автентичності у сучасній українській філософській науці. Незважаючи на значний доробок дослідників у галузі філософії гри, екзистенціалізму, постструктуралізму, постгуманізму та метамодернізму, питання взаємозв'язку гри, автентичності та постлюдської суб'єктивності досі не стало предметом комплексного філософського аналізу. Запропоноване дослідження інтегрує досягнення сучасної філософської антропології, культурології та соціальної теорії, пропонуючи нову концептуальну модель інтерпретації автентичності як екзистенційного модусу буття постлюдини у постпостмодерному світі.

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому й оформлення

Структура дисертації є логічною та визначається поставленою метою і завданнями дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять підрозділи, висновків до кожного розділу, загальних висновків та списку використаних джерел із 122 найменувань. Загальний обсяг дисертації становить 180 сторінок, із яких 158 сторінок займає основний текст.

У *Вступі* автором належним чином обґрунтовано актуальність теми

дослідження, охарактеризовано ступінь її наукової розробленості, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, сформульовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, окреслено методологічні засади роботи та наведено відомості про апробацію результатів дослідження.

У *першому розділі* «Картографія постпостмодерну: проблеми «Я», іронії та гри» автор здійснює ґрунтовний аналіз становлення постпостмодерної проблематики через критичне переосмислення філософії постмодернізму та її соціокультурних наслідків. Значну увагу приділено обґрунтуванню поняття «постпостмодерн» як дослідницької категорії, що дозволяє описати сучасні трансформації культури без проголошення нової завершеної історичної епохи. Переконливо показано, що головним наслідком вичерпання постмодерної парадигми стала криза суб'єктивності, яка проявляється у втраті стабільної ідентичності, проблематизації людської агентності та ослабленні засад автентичного існування. Водночас автор демонструє обізнаність із сучасними концепціями постпостмодерної думки, здійснює їх критичне зіставлення та визначає місце власного дослідження у сучасному філософському дискурсі.

У *другому розділі* «Теорія ігрової автентичності» основну увагу зосереджено на реконструкції поняття автентичності в умовах постпостмодерної культури. Автор послідовно демонструє обмеженість як класичних, так і постмодерних моделей розуміння автентичності та обґрунтовує необхідність її переосмислення як особливого досвіду, а не нормативної чи онтологічної характеристики суб'єкта. Безперечною перевагою розділу є поєднання філософсько-антропологічного, культурологічного та феноменологічного аналізу, що дозволяє запропонувати оригінальне бачення автентичності через категорії чуттєвості, взаємодії, партиципації та досвіду. Науковий інтерес становить також авторська інтерпретація постлюдської сенсуальності, аналіз взаємозв'язку автентичності та досвіду Іншого, а також нетрадиційне осмислення консерватизму як

онтологічної умови збереження цілісності суб'єкта. У підсумку автор формує концептуальну модель ігрової автентичності, яка поєднує відкритість до самотворення із необхідністю мінімальної екзистенційної сталості.

У *третьому розділі* «Практика ігрової автентичності» запропонована концепція знаходить практичне обґрунтування через аналіз дрейфу Гі Дебора як моделі ігрової взаємодії суб'єкта з простором, культурою та соціальною реальністю. Автор переконливо демонструє, що автентичність не передують діяльності суб'єкта, а виникає як подієвий ефект його включеності у процес взаємодії зі світом. Оригінальним є поширення логіки дрейфу на сучасні цифрові практики, зокрема комп'ютерні ігри з відкритим світом, які інтерпретуються як новітні форми цифрової автентичності. Особливої уваги заслуговує аналіз проблеми автентичності в українському суспільстві в умовах повномасштабної війни, де автор обґрунтовує необхідність відмови від нормативного трактування автентичності на користь її розуміння як відповідального процесу самовизначення.

У загальних *Висновках* визначено основні результати проведеного дослідження, сформульовано теоретичні положення, що розкривають зміст авторської концепції ігрової автентичності, визначено перспективи подальших досліджень проблем постпостмодерної суб'єктивності, постлюдської антропології та сучасної філософії культури. Висновки логічно випливають із матеріалу розділів, відповідають поставленим завданням та відображають досягнення мети дослідження.

Список використаних джерел є достатньо репрезентативним і включає сучасні праці українських та зарубіжних дослідників із проблем філософської антропології, постмодернізму, постгуманізму, метамодернізму, культурології, соціальної філософії та філософії гри. Використана джерельна база забезпечує належний теоретичний рівень дослідження та свідчить про обізнаність автора із сучасним станом наукової розробки обраної проблематики.

Зміст дисертаційної роботи характеризується внутрішньою логічною послідовністю, концептуальною цілісністю та завершеністю. Аргументація є

загалом переконливою, а структура дослідження забезпечує поступове розкриття авторської концепції від теоретичного обґрунтування до її практичного застосування. Робота оформлена відповідно до чинних вимог, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії. Структура, зміст, оформлення дисертації та обсяг наукових публікацій відповідають вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а також наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами, грантами

Щодо зв'язку дисертації з науковими програмами та темами, то можна констатувати, що вона повністю вписується у комплексну наукову тему кафедри теоретичної та практичної філософії імені професора Й. Б. Шада філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Дослідження є складовою науково-дослідної роботи кафедри «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності» (№ д\р 0125U003337).

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані у дисертаційному дослідженні Алексєнка Антона Олеговича, характеризуються достатнім рівнем теоретичної обґрунтованості, внутрішньою логічною послідовністю та концептуальною цілісністю. Достовірність отриманих результатів забезпечується комплексним використанням сучасних філософських підходів, системним аналізом класичних і новітніх концепцій постмодернізму, метамодернізму,

постпостмодерну, постгуманізму, філософської антропології, соціальної філософії та філософії культури. Обраний методологічний інструментарій дозволяє автору всебічно дослідити проблему автентичності в умовах трансформації сучасної суб'єктивності та запропонувати її нову концептуальну інтерпретацію.

Автор демонструє високий рівень опрацювання сучасної української та зарубіжної наукової літератури, ґрунтовно аналізує основні напрями розвитку постпостмодерної філософської думки, концепції постлюдини, сучасні інтерпретації гри, автентичності, суб'єктивності та агентності. При цьому більшість концепцій використовується не лише як предмет історико-філософського огляду, а й як підґрунтя для побудови власної теоретичної моделі. Водночас окремі положення сучасної постпостмодерної думки представлені переважно через інтерпретацію автора, що дещо обмежує можливість їх критичного зіставлення з альтернативними підходами.

Автор широко застосовує історико-філософський, порівняльний, герменевтичний, системний та концептуальний аналіз, що забезпечує комплексне дослідження поставленої проблеми. Особливої уваги заслуговує прагнення інтегрувати філософсько-антропологічний аналіз із дослідженням сучасних культурних практик, цифрової культури, феноменів гри та новітніх форм соціальної взаємодії. Разом із тим окремі авторські інтерпретації мають виразно концептуальний характер і спираються переважно на філософську аргументацію, що залишає простір для подальшої наукової дискусії щодо універсальності запропонованих висновків.

Переконливо обґрунтовано положення про те, що постмодерна деконструкція суб'єкта, попри свій значний евристичний потенціал, не запропонувала конструктивної моделі людської суб'єктивності після руйнування модерних метанаративів. Автор аргументовано доводить, що наслідком цього стала криза автентичності, агентності та особистісної ідентичності, яка визначає проблемне поле сучасної постпостмодерної філософії. Логічним продовженням цього аналізу є обґрунтування поняття

постпостмодерну як відкритого проблемного простору, у межах якого здійснюється переосмислення сучасних форм людського існування.

Достатньо високим рівнем аргументованості відзначаються положення, присвячені авторській концепції ігрової автентичності. Послідовно доведено, що класичні есенціалістські уявлення про автентичність втрачають пояснювальний потенціал після постмодерної критики суб'єкта, тоді як її розуміння як особливого досвіду дозволяє уникнути як нормативізму, так і радикального релятивізму. Запропонований автором підхід відкриває можливість інтерпретації автентичності як процесуального модусу існування, що виникає в конкретних практиках взаємодії, відповідальності та самовизначення.

Переконливими є також результати аналізу постлюдської сенсуальності як підґрунтя нової моделі суб'єктивності. Автор аргументовано демонструє, що постлюдина не може бути описана ані в межах класичного гуманізму, ані через радикально децентровану модель постмодерного суб'єкта. Запропонована концепція розширеної та міжсуб'єктної сенсуальності дозволяє по-новому осмислити природу автентичного досвіду як результат взаємодії людини із соціальним, культурним та матеріальним середовищем.

Заслуговують на позитивну оцінку висновки щодо значення ігрової автентичності для сучасного українського суспільства. Автор обґрунтовано підкреслює, що в умовах війни та глибоких соціальних трансформацій автентичність не повинна перетворюватися на нормативний або ідеологічний конструкт. Запропоноване розуміння автентичності як процесу відповідального самовизначення дозволяє уникнути жорсткої нормативізації особистісної ідентичності та відкриває перспективи для осмислення свободи, відповідальності та суб'єктності в сучасних соціокультурних умовах.

Практичні рекомендації дисертаційного дослідження не мають прикладного нормативного характеру, однак запропонована автором концепція може бути використана як теоретико-методологічне підґрунтя для подальших досліджень сучасної філософської антропології, соціальної

філософії, філософії культури, постгуманістичних студій та досліджень цифрової культури.

5. Основні наукові результати, отримані автором, та їх наукова новизна

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у розробленні цілісної філософської концепції ігрової автентичності як модусу існування постлюдини в умовах постпостмодерної культурної ситуації. Автором запропоновано оригінальний підхід до переосмислення феномену автентичності після постмодерної деконструкції суб'єкта, відповідно до якого автентичність розглядається не як відповідність певній внутрішній сутності або нормативному ідеалу, а як процесуальний спосіб буття, що реалізується через конкретні практики самовизначення, переживання та відповідальної взаємодії зі світом.

Наукова цінність дисертації полягає в тому, що вона виходить за межі традиційного історико-філософського аналізу концепцій постмодернізму та постпостмодерну і пропонує власну модель концептуалізації автентичності як специфічного модусу існування постлюдини. Автор переконливо обґрунтовує, що постпостмодерна ситуація потребує відмови як від модерного есенціалізму, так і від радикального постмодерного релятивізму, натомість відкриваючи можливість осмислення автентичності через категорії гри, події, досвіду та відповідальності. Водночас окремі елементи запропонованої концепції мають дискусійний характер, що зумовлено її високим ступенем теоретичної новизни та концептуальної абстракції.

Наукова новизна отриманих результатів конкретизується у низці положень, сформульованих у дисертації. Насамперед уперше запропоновано концепцію ігрової автентичності як способу існування суб'єкта після постмодерної деконструкції модерного «Я». На відміну від класичних моделей автентичності, що ґрунтуються на ідеї незмінної людської сутності, автор пропонує розглядати автентичність як динамічний, відкритий та процесуальний феномен, який виникає у практиці взаємодії людини зі світом

та не потребує апеляції до есенціалістських засад.

Суттєвим результатом дослідження є обґрунтування використання категорії модусу для концептуалізації автентичності. Автор переконливо демонструє, що поняття модусу дозволяє описати автентичність як історично зумовлений, процесуальний та практичний спосіб людського буття, який формується в конкретних соціокультурних умовах і не зводиться ні до моральної норми, ні до психологічної характеристики особистості. Такий підхід істотно розширює можливості сучасного філософського аналізу проблеми суб'єктивності.

Науковий інтерес становить здійснене у дисертації концептуальне розмежування ігрової автентичності та постмодерної іронії. Автор аргументовано показує, що, незважаючи на зовнішню схожість, ігрова автентичність принципово відрізняється від постмодерної іронічної дистанції своїм ставленням до смислу та переживання. Якщо постмодерна іронія тяжіє до нескінченного релятивізму та деконструкції, то ігрова автентичність передбачає можливість серйозного переживання умовної реальності без повернення до модерної метафізики.

Вагомим науковим результатом є авторське трактування постлюдини як суб'єкта ігрової автентичності. На відміну від поширених інтерпретацій постлюдини як виключно технологічного або біоінженерного феномену, у дисертації вона постає насамперед як нова форма суб'єктивності, позбавлена есенціалістської основи, але здатна до самовизначення, агентності та автентичного досвіду. Такий підхід істотно розширює можливості сучасної постгуманістичної проблематики та поглиблює її філософсько-антропологічний зміст.

Подальшого розвитку набули положення щодо філософського осмислення кризи сучасної суб'єктивності та агентності. Автор переконливо доводить, що постпостмодерна ситуація характеризується не лише завершенням постмодерної критики, а й необхідністю вироблення нових моделей людського існування. У цьому контексті ігрова автентичність розглядається як один із можливих способів подолання екзистенційної

невизначеності без повернення до традиційних есенціалістських концепцій особистості.

Достовірність отриманих результатів забезпечується використанням сучасної методології філософського дослідження, що поєднує філософсько-критичний, герменевтичний, концептуальний, культурологічний та соціально-філософський підходи. Комплексне застосування історико-філософського, порівняльного та герменевтичного аналізу дозволило автору всебічно дослідити проблему автентичності після постмодерну та сформувати внутрішньо узгоджену концепцію ігрової автентичності. Достовірність результатів також підтверджується широкою джерельною базою, яка охоплює класичні й сучасні праці з філософської антропології, постмодернізму, постгуманізму, соціальної філософії та філософії культури.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих наукових працях є достатньою та відповідає встановленим вимогам. Основні положення дисертації пройшли необхідну апробацію на наукових конференціях та знайшли відображення у наукових публікаціях автора, що свідчить про їхню актуальність, наукову значущість та зацікавленість із боку фахової спільноти.

6. Практичне значення одержаних результатів дослідження

Практичне значення дисертаційного дослідження полягає у можливості використання його результатів для осмислення сучасних культурних, соціальних та екзистенційних процесів, пов'язаних із трансформацією суб'єктивності та пошуком нових форм автентичності в умовах постпостмодерної культури. Запропонована автором концепція ігрової автентичності розширює можливості аналізу сучасних форм самоконституювання особистості, дозволяючи інтерпретувати індивідуальний досвід не через категорії сталої сутності чи нормативної ідентичності, а як процес відповідального самовизначення у ситуації відкритості, множинності та невизначеності. Такий підхід є особливо актуальним для сучасного суспільства, яке переживає глибокі культурні, технологічні та соціальні

трансформації.

Практична цінність роботи полягає також у можливості використання її теоретичних положень як методологічної основи для дослідження сучасних культурних практик, цифрових форм взаємодії, перформативних моделей поведінки, нових способів формування особистісної ідентичності та феноменів постлюдської суб'єктивності. Запропонований концептуальний апарат може бути застосований у соціально-філософських, культурологічних, антропологічних та міждисциплінарних дослідженнях, присвячених проблемам людини в умовах цифровізації, розвитку штучного інтелекту, мережевої культури та нових форм соціальної взаємодії.

Особливої цінності результати дослідження набувають у контексті сучасної української дійсності. Автор переконливо демонструє, що запропоноване розуміння ігрової автентичності дозволяє уникнути нормативізації особистісної ідентичності та відкриває можливості для осмислення відповідальності, свободи й самовизначення в умовах війни та суспільних трансформацій. Такий підхід може бути використаний під час аналізу процесів соціальної адаптації, формування громадянської позиції, культурної стійкості та індивідуальних стратегій переживання кризових ситуацій. Водночас робота не ставить за мету вироблення прикладних психологічних чи соціально-політичних методик, тому її практичний потенціал реалізується передусім на рівні філософського осмислення зазначених процесів.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти під час викладання дисциплін із соціальної філософії, філософської антропології, сучасної філософії, філософії культури, культурології, етики, естетики, медіафілософії, а також курсів, присвячених проблемам постмодернізму, постпостмодерних студій і сучасної гуманітарної думки. Теоретичні положення дисертації можуть бути інтегровані до лекційних курсів, семінарських занять, спецкурсів та програм підготовки магістрів і докторів філософії гуманітарних спеціальностей.

Практичне значення роботи проявляється також у можливості

використання її результатів для філософської інтерпретації сучасних мистецьких, культурних та медіапрактик, включаючи перформанс, цифрове мистецтво, інтерактивні медіа та комп'ютерні ігри як форми конструювання суб'єктивного досвіду.

7. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Підкреслюючи загалом високий науковий рівень виконаного дисертаційного дослідження, його актуальність, концептуальну цілісність та оригінальність авторського задуму, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження й дискусійні положення, які не знижують загальної позитивної оцінки роботи, але можуть сприяти її подальшому розвитку та уточненню окремих теоретичних положень.

По-перше, потребує додаткового уточнення поняття «постпостмодерн», яке є одним із ключових для всієї дисертації. Автор обґрунтовує його як дослідницький маркер, що позначає сукупність тенденцій після постмодерну, однак у роботі не завжди чітко окреслено критерії, які дозволяють відмежувати постпостмодерн від суміжних концепцій, насамперед метамодернізму, дигіmodернізму, космодернізму чи інших сучасних моделей опису культурних трансформацій. Постає питання: чи достатньо поняття «постпостмодерн» концептуально визначене для того, щоб виступати самостійною філософською рамкою дослідження?

По-друге, дискусійним видається запропоноване автором трактування ігрової автентичності як принципово нового модусу існування постлюдини. Незважаючи на оригінальність запропонованої концепції, у роботі недостатньо чітко продемонстровано її відмінність від уже відомих феноменологічних, екзистенціалістських і герменевтичних концепцій автентичності. Залишається відкритим питання, чи йдеться про якісно нову філософську категорію, чи радше про нову інтерпретацію вже існуючих підходів.

По-третє, окремого обговорення потребує використання поняття

«постлюдина». У сучасній філософській літературі цей термін має різні інтерпретації - від трансгуманістичних до критично-постгуманістичних. Водночас у дисертації автор пропонує власне розуміння постлюдини як суб'єкта ігрової автентичності, однак не завжди достатньо чітко відмежовує його від інших сучасних концепцій постгуманізму. Було б доцільно докладніше окреслити місце запропонованої концепції серед існуючих напрямів сучасної філософської антропології.

По-четверте, дискусійним виглядає твердження автора про те, що саме криза «Я» є визначальною спадщиною постмодерної культури. Безперечно, ця теза має значний евристичний потенціал, однак вона потребує ширшої аргументації з урахуванням альтернативних підходів, які пов'язують сучасні соціокультурні трансформації насамперед із цифровізацією, глобалізацією, біополітикою чи розвитком штучного інтелекту. Чи можна вважати кризу суб'єктивності головною причиною цих процесів, чи вона є лише одним із проявів ширших цивілізаційних змін?

По-п'яте, окремі положення, присвячені аналізу дрейфу Гі Дебора як практики ігрової автентичності, викликають наукову дискусію. Автор переконливо демонструє евристичність цього підходу, однак поширення концепції дрейфу на сучасні цифрові практики потребує додаткової аргументації. Не зовсім очевидно, чи достатньо спільних характеристик мають ситуаціоністський дрейф і цифрові практики для їх об'єднання в межах єдиної концепції ігрової автентичності.

По-шосте, потребує вдосконалення формулювання пунктів новизни у роботі. Зокрема, у переліку новизни змішано концептуальні положення (створення концепції), методологічні рішення (використання поняття модусу) та прикладні висновки (аналіз українського контексту), що ускладнює оцінку реального внеску автора. Не завжди простежується відповідність між поставленими завданнями та заявленою новизною. Частина пунктів новизни фактично повторює сформульовані завдання дослідження («обґрунтовано», «проаналізовано»), тоді як новизна має відображати отримані наукові

результати, а не процес їх досягнення.

По сьоме, певну дискусію викликає запропоноване автором трактування консервативного моменту як необхідної умови можливості автентичності. Попри переконливе прагнення відмежувати його від політичного чи ідеологічного консерватизму, окремі положення роботи можуть створювати неоднозначне враження щодо співвідношення стабільності, свободи та самотворення. Було б доречно докладніше пояснити, яким чином запропонована концепція консервативності співвідноситься з динамічним характером ігрової автентичності.

Висловлені зауваження мають дискусійний характер і жодним чином не применшують загальної наукової цінності дисертації. Вони радше відображають складність і новизну обраної проблематики та можуть слугувати підґрунтям для подальших наукових пошуків автора.

8. Дотримання академічної доброчесності

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, його наукових публікацій встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

9. Загальні висновки щодо тексту дисертаційної роботи

Детальний аналіз змісту дисертаційного дослідження Алексеєнка Антона Олеговича дає підстави стверджувати, що робота є самостійним, завершеним і концептуально цілісним науковим дослідженням, присвяченим актуальній проблемі осмислення автентичності, суб'єктивності та людського існування в умовах постпостмодерної культури. Автор демонструє високий рівень філософської підготовки, ґрунтовне знання класичної та сучасної гуманітарної думки, а також здатність до самостійного концептуального мислення й побудови оригінальної авторської моделі дослідження.

Попри окремі дискусійні положення щодо визначеності окремих понять, методологічних аспектів та обсягу аргументації окремих висновків, зазначені

зауваження не мають принципового характеру й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження. Навпаки, вони свідчать про складність і новизну порушеної проблематики та відкривають перспективи для подальших наукових досліджень.

У цілому дисертаційна робота відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а також Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40. Дисертація містить науково обґрунтовані результати, характеризується належним рівнем наукової новизни, має вагоме теоретичне та практичне значення. З огляду на викладене, вважаємо, що автор дисертаційної роботи Алексеєнко Антон Олегович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки, за спеціальністю 033 Філософія.

Офіційний опонент

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософії
Комунального закладу вищої освіти
«Дніпровська академія неперервної освіти»
Дніпропетровської обласної ради»

Ольга ВИСОЦЬКА

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 01:08:10 06.08.2026

Назва файлу з підписом: Відгук_опонента_Висоцька_Алексее́нко_26.pdf.asice
Розмір файлу з підписом: 199.9 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Відгук_опонента_Висоцька_Алексее́нко_26.pdf
Розмір файлу без підпису: 207.1 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Висоцька Ольга Євгенівна

П.І.Б.: Висоцька Ольга Євгенівна

Країна: Україна

РНОКПП: 2719612263

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 01:07:51
06.08.2026

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 514B5C86A1E5DA11040000001B312B0058679405

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ 4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в архіві (розширений) (ASiC-E)

Формат підпису: З повними даними для перевірки (XAdES-B-LT)

Сертифікат: Кваліфікований

Версія від: 2026.07.08 13:00

Голові
разової спеціалізованої вченої ради
Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна
професору Івану КАРПЕНКУ
майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора філософських наук (спеціальність 09.00.03 — соціальна філософія та філософія історії), професора, завідувача кафедри філософії та суспільних наук Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» Артеменка Андрія Павловича на дисертаційну роботу Алексеєнка Антона Олеговича «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 033 – Філософія

1. Обґрунтування вибору теми дослідження

Дисертаційне дослідження Антона Олеговича Алексеєнка присвячене одній із найбільш гострих проблем сучасної гуманітаристики — пошуку нових підстав суб'єктивності в епоху «після постмодерну». Актуальність теми зумовлена глибокою кризою класичного есенціалістського розуміння людини, яке було остаточно деконструйоване постмодерном, проте не зняло онтологічного запиту на автентичність.

Автор слушно зауважує, що сучасна ситуація (метамодерн, перформативізм, «нова щирість») вимагає концептуалізації такого способу буття, який би дозволяв суб'єкту зберігати значущість власного досвіду без повернення до наївних модерних ілюзій. Концепт «ігрової автентичності» постає як своєчасна відповідь на запит щодо подолання постмодерного цинізму через свідомий перформанс та «призупинення невіри» (*suspension of disbelief*).

2. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому і оформлення

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків і списку використаних джерел. Загальний обсяг

роботи – 180 сторінок, з них 158 сторінок основного тексту (7,21 д.а.). Список використаних джерел містить 122 найменування.

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження, вибір теми, визначено мету та завдання, об'єкт і предмет дисертаційного дослідження, визначено наукову новизну роботи і практичне значення отриманих результатів, описано методи, які були використані при проведенні дослідження, і особистий внесок здобувача. Ступінь обґрунтованості наукових положень.

Дисертація має логічну структуру, що відповідає поставленим завданням.

У **першому розділі** автор майстерно здійснює «картографію» постпостмодерну, виявляючи теоретичні лакуни. Автор об'єднує класичну онтологію, теорію гри (game studies) та перформативні студії. На відміну від традиційного розуміння автентичності як пошуку «істинного Я», ігрова автентичність аналізується як здатність суб'єкта до свідомого прийняття умовних рамок (цифрових, соціальних, рольових), де істина досвіду народжується не з його «первинності», а з інтенсивності та щирості перформансу. Це підводить до висновку, що в умовах плинної сучасності автентичність не може бути статичною сутністю, а має процесуальний характер самоідентифікації індивіда, який постійно «перевинаходить» себе через взаємодію з діджиталізованим середовищем.

Другий розділ є теоретичним ядром роботи, де обґрунтовується поняття модусу та розкривається феномен «ігрової автентичності». В цьому розділі автором здійснено демаркацію між ігровою автентичністю та постмодерною іронією, відстежено перехід від деструктивної іронії до стратегії «як-якби» (as-if), для глибокого переживання та віри у власні дії навіть за умов усвідомлення їхньої сконструйованості. В результаті автором запропоновано антропологічну модель «постлюдини» як суб'єкта ігрової автентичності, для якої ключовим механізмом адаптації є «призупинення невіри» (suspension of disbelief), яке стає фундаментом нової антропологічної норми у діджиталізованому світі.

Третій розділ вдало ілюструє прикладний аспект теорії, зокрема через аналіз практик дрейфу та рефлексію над сучасною українською ситуацією. Теоретично переосмислено практику «дрейфу» як інструмент суб'єктивної навігації, практики відновлення агентності індивіда та формою «ігрового

спротиву» в умовах алгоритмізованого цифрового суспільства. Це дозволило авторів викрити потенціал ігрової автентичності в контексті сучасної України в ситуації екзистенційної загрози та соціальної трансформації. У підсумку ігрова автентичність виступає не як ескапізм, а як стратегія самозбереження та активного самоконституювання, що дозволяє індивіду утримувати цілісність власного світу через свідоме прийняття нових, часто граничних, ролей.

У **висновках** представлені основні результати проведеного дослідження, практичне значення отриманих результатів і можливі шляхи їх використання, окресленні напрями для подальших філософських та міждисциплінарних досліджень в межах проблематики дисертації.

Список використаних джерел свідчить про те, що під час роботи було проаналізовано сучасні результати наукових досліджень як вітчизняних, так і закордонних дослідників. Серед опрацьованих джерел велика кількість іншомовних робіт, які цитуються в тексті дисертації у перекладі автора.

3. Зв'язок роботи з науковими програмами, темами грантами

Дисертаційна робота є релевантною темі науково-дослідної роботи кафедри теоретичної та практичної філософії імені професора Й. Б. Шада філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна «Філософські інтерпретації світу: від класики до постсучасності» (№ д/р 0125U003337).

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень

Наукові положення дисертації базуються на солідному теоретичному фундаменті. Автор демонструє впевнене володіння широким спектром філософських напрямів: від класичних концепцій гри (Й. Гейзинга, Г.-Г. Гадамер) до найсучасніших теорій постпостмодерну (Р. ван ден Аккер, Т. Вермюлен, Р. Ешельман).

Методологічна сітка, що поєднує герменевтичний аналіз та концептуалізацію «модусу», дозволяє автору переконливо довести, що автентичність сьогодні можлива не як «стала сутність», а як динамічний процес, що розгортається в ігровому полі культури. Особливої уваги заслуговує залучення до аналізу праць Марка Фішера та Девіда Фостера Уоллеса, що надає роботі особливої контекстуальної глибини.

5. Основні наукові результати отримані автором та їх наукова новизна

Наукова новизна роботи визначається успішним застосуванням авторської аналітичної оптики, що дозволила здійснити системний та кросдисциплінарний аналіз трансформацій суб'єктивності в епоху постпостмодерну. Дослідження пропонує інноваційний концептуальний апарат для антропології мінливого, індивідуалізованого та діджиталізованого суспільства, інтегруючи філософську рефлексію з актуальними культурними практиками.

Перший блок новизни, розгорнутий у межах теоретичної картографії постпостмодерну (Розділ I), полягає у концептуалізації «ігрової автентичності» як кросдисциплінарної категорії. Авторська оптика дозволила здійснити демаркацію між постмодерною іронією та ігровою стратегією «як-якби» (as-if). Автором переконливо доведено, що в сучасному культурному просторі ігрова автентичність постає не як форма дистанціювання, а як специфічний механізм ствердження смислу через щирий перформанс. Це дозволяє заповнити теоретичні лакуни в розумінні суб'єктивності, що виникають у точках перетину цифрової реальності та метамодерної чуттєвості.

Другий блок новизни, зосереджений на онто-антропологічних параметрах постлюдини (Розділ II), пов'язаний з обґрунтуванням категоріального статусу автентичності як «модусу». В умовах плинної сучасності автентичність успішно переосмислена не як статична сутність, а як динамічний спосіб існування. Це дозволило дисертанту сконструювати оригінальну антропологічну модель постлюдини, чіє самоконституювання в діджиталізованому світі базується на механізмі «призупинення невіри» (suspension of disbelief). Така оптика демонструє, що ідентичність сьогодні утримується не через есенціалістське «Я», а через інтенсивність прожитого досвіду в межах обраного ігрового перформансу.

Третій блок новизни репрезентує праксеологічний вимір роботи (Розділ III), де автор через аналіз практики «дрейфу» розкриває можливості відновлення агентності суб'єкта. Оптика дослідження дозволяє трактувати дрейф як інструмент неконвенційної навігації в алгоритмізованому суспільстві, що трансформує пасивне споживання простору на активне ігрове

самоствердження. Особливу успішність аналітичного підходу підтверджено аналізом українського контексту, де ігрова автентичність визначена як дієва стратегія самозбереження: у ситуації екзистенційної загрози свідоме прийняття граничних ролей стає механізмом утримання суб'єктивної цілісності та смислової наповненості буття.

Таким чином, наукова новизна роботи полягає у створенні цілісної філософської концепції, яка легітимізує ігровий вимір автентичності як фундаментальний модус існування людини у ХХІ столітті.

6. Практичне значення одержаних результатів

Практичне значення роботи є безсумнівним, оскільки результати можуть бути використані не лише в академічних курсах із сучасної філософії та антропології, а й для аналізу соціально-психологічних станів людини в умовах медіатизованої реальності та воєнних викликів в Україні.

7. Дискусійні положення та зауваження до тексту дисертації

Попри загальну високу оцінку роботи, вважаємо за доцільне висловити певні зауваження та деякі аспекти дослідження для дискусії:

1) Автор зазначає, що ігрова автентичність потребує «неігрової рамки перформативності» (підрозділ 2.8). Хотілося б почути ширше роз'яснення: де саме проходить межа, за якою ігрова автентичність перетворюється на патологічну втрату зв'язку з реальністю?

2) Оскільки постлюдина в роботі позбавлена есенціалістської основи, виникає питання про підстави її моральної відповідальності. Чи не стає ігрова автентичність зручним механізмом уникнення етичного вибору?

3) У підрозділі 3.2 автор торкається ситуації в Україні. Було б цікаво уточнити, чи не є екзистенційні виклики війни занадто «реальними» (травматичними), щоб бути інтегрованими в ігрову автентичність, чи навпаки — гра тут стає єдиним механізмом виживання психіки?

Підкреслимо, що зазначені зауваження не впливають на якість дисертаційної роботи і обґрунтованість висновків, до яких дійшов здобувач за результатами власних наукових розвідок. Крім того слід наголосити на

тому, що в роботі досягнені результати, які для української наукової спільноти є інноваційними.

8. Дотримання академічної доброчесності

За результатами аналізу дисертаційної роботи та публікацій автора порушення принципів академічної доброчесності не виявлено. Елементи фальсифікації чи фабрикації у наукових працях автора, як і у рукописі дисертації, відсутні.

9. Загальні висновки щодо тексту дисертаційної роботи

Дисертаційна робота Алексеєнка Антона Олеговича «Ігрова автентичність як модус існування постлюдини постпостмодерну», представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки», за спеціальністю 033 – «Філософія» є актуальною, завершеною науковою працею, що виконана на належному науково-теоретичному рівні, з структурованим та доступно викладеним матеріалом.

Дисертація відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (редакція від 01.01.2024 р.). Дисертація оформлена згідно з вимогами Наказу МОН України від 12.01.2017 р. N 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.).

Здобувач Алексеєнко Антон Олегович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 03 – «Гуманітарні науки», за спеціальністю 033 – «Філософія».

Офіційний опонент,

доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедрою філософії та суспільних наук
Національного аерокосмічного університету
«Харківський авіаційний інститут»

Андрій АРТЕМЕНКО

АРТЕМЕНКО АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ

Результат перевірки підпису	Підпис вірний
П.І.Б.	АРТЕМЕНКО АНДРІЙ ПАВЛОВИЧ
РНОКПП	2621116953
Організація (установа)	ФІЗИЧНА ОСОБА
Код ЄДРПОУ	
Посада	
Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)	19:45:12 01.08.2026
Сертифікат виданий	КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"
Серійний номер	5E984D526F82F38F04000000221B2F022C40C007
Тип носія особистого ключа	Захищений
Алгоритм підпису	dstu4145
Тип підпису	Кваліфікований
Формат підпису	CAAdES-T
Сертифікат	Кваліфікований